

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

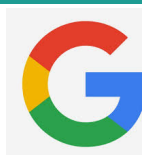
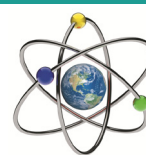
№11
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 586 sahifa,
4-noyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woosyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Oilaning maktabgacha yoshdagi bolalar estetik tarbiyasidagi o'rni	24
<i>Abdullayeva Ma'sudaxon Abdubannayevna</i>	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarini pedagogik faoliyatga metodik tayyorlash texnologiyalari	27
<i>Abdubannoyeva Muxlisaxon Iqboljon qizi, Abdullayev Alibek Qodiraliyevich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida bulutli xizmatlardan foydalanish zaruriyati	30
<i>Abdullayev Alibek Qodiraliyevich, Turdaliyeva Muslimaxon Jahongir qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida fortepiano chalishni o'rgatish metodikasi	34
<i>Abduvaxobova Nilufar Abdumannon qizi</i>	
Maktabda fizika fanini o'qitishda innovatsion yondashuv	38
<i>Alinazarova Mahfuza</i>	
Tasavvufdagi "komil inson" konsepsiyasining hozirgi ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv sifatida talqini	43
<i>Aqilxonov Saidolimxon Abdurashid o'g'li</i>	
Tabiiy-ilmiy savodxonlikni shakllantirish omillari va pedagogik shart-sharoitlar	48
<i>Choriyeva Gulbaxor Shotemirovna</i>	
Robototexnika fanini o'qitishda axborot texnologiyalaridan foydalanib mustaqil ta'limni tashkil etish	53
<i>Elmonov Sirojiddin Mamadiyarovich</i>	
Xalqaro baholash dasturlarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash bo'yicha jahon tajribasi	58
<i>Ergasheva S. T.</i>	
Boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlar orqali o'quvchilarning kognitiv salohiyatini rivojlantirish	61
<i>Eshmamatova Dilnoza Jovli qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning aqliy salohiyatini oshirishda tarbiyachi mahorati	64
<i>Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi</i>	
Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishni takomillashtirish	68
<i>Hojikarimova Gulasal Tadjaliyevna</i>	
Xorijiy talabalarga o'zbek tilini o'rgatishda elektron platformalar yaratish	71
<i>Jo'rayeva Matluba</i>	
Bo'lajak o'qituvchilar uchun raqamli ta'lim muhitini modellashtirish va uning samaradorlik omillari	74
<i>Komilova Z. X.</i>	
O'qituvchi kasbiy faoliyatida muloqot madaniyati	80
<i>M. Yu. Mahkamova</i>	
Psixologiya fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va talabalarda tahliliy fikrlashni shakllantirish masalalari	86
<i>Madazizova Difuza Raxmatullayevna</i>	
Integrating Listening and Speaking Skills in ESP (English for Specific Purposes) Classes	90
<i>Madina Tilavova</i>	
Bolalarni maktabga tayyorlash jarayonida neyropedagogik yondashuvlar	94
<i>N. O. Saidova</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida radiologiya fanini o'qitishda raqamli texnologiyalarning metodologik roli	99
<i>Nazarova Gulchexra Shuxratdjonovna</i>	
Ijodkorlik tushunchasining mohiyati va uning ta'limdagi roli	103
<i>Ochilova Dilbar Isroilovna</i>	
Alaliyani boshqa nutqiy nuqsonlar bilan farqli xarakteristikasi	108
<i>Oripova Zilola</i>	
Ingliz tilini o'qitishda suggestopediya metodini joriy etishning samaradorligi	113
<i>Pulatova Sitara Abdurazzoq qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalari menejerlarining kasbiy-boshqaruv kompetentligi tushunchasi va uning tarkibiy qismlari	118
<i>Qarshiboyev Sharof Egamnazarovich</i>	
Koordinatsion qobiliyatlarni rivojlantirishning yosh badmintonchilar texnik-taktik tayyorgarligiga ta'siri	122
<i>Qurbanova Ilmira Alisher qizi</i>	

Blended Learning	125
Quvandikova Xadicha	
Fizika darslarida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish	129
Raxmanov Valijon Turdaliyevich, O'razaliyev Alijon Xasan o'g'li	
"Qurilish jarayonlari texnologiyasi" fanida loyihalash kompetentligining tarkibiy tuzilmasi va uni raqamli ta'limga moslashtirish	135
Raxmonova Nazokat Umaraliyevna	
Vitagen texnologiyalar asosida talabalar mediamentalitetini rivojlantirishda sun'iy intellekt (AI) dasturlaridan foydalanishning tahliliy modeli	140
Rustamova Nodira Rustamovna	
Talabalarda kooperativ ta'lim asosida motivatsiyani rivojlantirish usullari	145
Sitora Toshmatova	
STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ kompetensiyani shakllantirishning zaruriyati	149
Tashibekova Munajat Xoshimovna	
Musiqqa ta'limining pedagogik asoslari va metodik tizimi	153
Toshpulatova Said Kuzibaevna	
Texnologiya fanini o'qitishda eng samarali metodlardan foydalanish	158
Turdiyeva Shahzoda Eshdavlat qizi	
Enhancing University Students' Self-Directed Learning Through Edtech Tools	161
Ulasheva Lobar	
Fanlararo loyiha ishlarini tashkil etish orqali o'quvchilarning dizayn fikrlash salohiyatini oshirish	164
Valiyeva Nargiza Athamboyevna	
Alohida ta'lim ehtiyojiga ega o'quvchilarning kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari	169
Xakimova Sarvinov Sharifjon qizi	
Sun'iy intellekt asosida yaratilgan ta'lim platformalari: samaradorlik tahlili va pedagogik yondashuvlar	173
Xanbabayev Xakimjon Ikramovich, Erkinov Jasurbek Hasanjon o'g'li	
Tasavvufdagi "muhosaba" va "tafakkur" amallarining o'z-o'zini refleksiya metodlari sifatida qo'llanilishi	176
Xoshimov Nuriddin Mamadaliyevich	
Milliy sport va ommaviy o'yinlarning badiiy-estetik ahamiyati	182
Yaxyayeva Sojida Abdurahimovna	
Ota-ona mehrining bola psixologiyasiga ta'siri	185
Yulchiyeva Shohsanam Dilshod qizi	
Nutq rivojlanishi orqada qolgan bolalarda qo'llaniladigan innovatsion usullari samaradorligi	189
Ahmedova Nargiza Muzaffarovna	
Факторы, сдерживающие развитие науки в контексте требований к диссертационным работам	193
Зайналов Жахонгир Расулович, Нурмухамедов Аббос Мамадалиевич, Шадманов Камолиддин Кажакджанович, Самигова Нодира Хамидуллаевна	
Структура и стратегии развития предметных компетенций	197
Наимова Мафтунабону Файзулложоновна	
Психологическая консультация: современная практика, задачи и перспективы развития	203
Раупова Шохида Ахроровна	
Подготовка будущих педагогов к инклюзивному обучению детей с ограниченными возможностями здоровья: задачи и перспективы	207
Сайфутдинова Насиба Нурматовна	
Формирование иноязычной грамотности у курсантов военных вузов: социально-психологические факторы	211
Сулейманова Нилуфар Камиловна	
O'qituvchi shaxsiy kompetensiyasining mohiyati va pedagogik faoliyatdagi o'rni	214
Abdiraxmonova Guliston Muzaffar qizi	
Bolalarda axloqiy qadriyatlarni shakllantirish jarayonining milliy va umuminsoniy tamoyillari	218
Abdumutalipova Gulshodaxon Nurbek qizi	
Fuqarolik jamiyatida huquqiy madaniyat va uni rivojlantirish jarayonlari	221
Abdusalimova Shaxnoza Quduratullayevna	
Ta'lim menejmenti tizimida o'qituvchining nutq madaniyatini rivojlantirish strategiyalari	224
Abduxalilova Iroda Nozimxonovna	

O'zbekistonda yoshlarni ijtimoiy-pedagogik hamkorlikda tarbiyalashda "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"ning ustuvor vazifalari	229
Abirova Umida Nazarovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini inklyuziv ta'lim sharoitida differensiyalashtirilgan dars mashg'ulotlarini tashkil etishga o'rgatish (kompetentligini shakllantirish/rivojlantirish) usullari.....	232
Adhamova Diyora Sanjar qizi	
Musobaqa faoliyati samaradorligini oshirishda sambochilarning energiya sarfi va tiklanish mexanizmlari tahliliy	239
Tangriyev Abdukarim Tovashevich	
Aksiologik yondashuv asosida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining harakat faolligini takomillashtirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	244
Hafizov Shahriyor Shavkatovich	
Bo'lajak tarbiyachilarning transversal: tanqidiy va innovatsion fikrlash kompetensiyalari	248
Jaloliddinova Maftunaxon Mahmudjon qizi	
Axborotning gnoseologik mohiyati	256
Kamolova Munajatxon Jaloldinovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish yo'llari	259
Mamatova Aziza Bo'riboyevna	
Akademik litseylarda kimyo fanini o'qitishda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari	262
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich	
Pedagogik oliy ta'limda talabalarning kasbiy ijtimoiylashuvini korporativ madaniyat asosida rivojlantirish metodikasi.....	267
Maxkamova Dilafruz Aliyevna	
Bo'lajak o'qituvchilar uchun xorijiy tillarni o'qitishda lingvomadaniy yondashuv	271
Normamatova Kamola Gulmamat qizi	
O'zbek tili izohli lug'atida iboralarning grammatik tavsifi (bosh komponentli iboralar misolida).....	274
S. Sh. Azamatova	
Oila instituti va gender tenglikni ta'minlashning ijtimoiy-huquqiy muammolari	277
Salayeva Aziza Muhammadmurot qizi	
Gender yondashuv asosida talaba-qizlarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning namunaviy mezonlari	282
Xolova Mohigul Shavkatovna	
Pedagogika yo'nalishi talabalari huquqiy savodxonligini rivojlantirish metodlarini takomillashtirish	287
Xudoyberganov Atham	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida leksik komponentlikni TRIZ texnologiyasi yordamida rivojlantirish	291
Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Fayzullayeva Nazokat Uchqun qizi	
Цифровизация и трансформация образования как социально-педагогическое явление	295
Кадилова Наргиза Азаматовна	
Методика формирования креативного мышления у студентов-филологов на основе проблемно-ориентированных заданий (на материале английского языка)	298
Мамырбаева Дина	
Структура и стратегии развития предметных компетенций	304
Наимова Мафтунабону Файзулложоновна	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda morfologik kompetentlikni shakllantirish	308
Ganiyeva Shodiya Azizovna	
Модель "4+1+1" как ключевой механизм в системе практической подготовки учителей музыки.....	313
Мухитдинова Малохатхон Саиджабборовна	
Tarbiya fanini o'qish samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	317
Nazarova Nasiba Abdullayevna	
Tarbiyachining kasbiy psixologik xususiyatlari.....	320
Shamshetova Anjim Karamaddinovna	
Boshlang'ich ta'limda tarbiya nazariyasi va metodologiyasi	323
Bo'ronova Iroda Bo'ronovna	
Yosh dzyudochi qizlarning mashg'ulotlar jarayonida jismoniy tayyorgarligini oshirish texnologiyalari	327
Matmurotova Iroda Baxtiyor qizi	
"Odob us-solihin" asarida yoritilgan axloqiy-didaktik g'oyalar va uning pedagogik mazmuni	332
A. N. Nusratov	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy kompetentligini takomillashtirishning metodik asoslari	336
Xolmatov Pardaboy Qoraboevich, Abdurasulova Dilnoza	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari faoliyatida loyihalashtirishning o'rni	342
<i>Abdusattorova Go'zalxon Abdulxabib qizi</i>	
Tibbiyot va frazeologiya inson omilida	346
<i>Achilov Muzaffar Norquliyevich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida fazoviy tasavvurlarni rivojlantirishda matematikaning ahamiyati	349
<i>Mamasaidova Muhabbat Abdulalom qizi, Akbaraliyeva Marjona Xurshid qizi</i>	
Ekoestetik kompetensiyani shakllantirishning xorijiy va milliy tajribalar tahlili	354
<i>Alijonova Maftuna Maxamadjon qizi</i>	
Pedagogik jarayonda talabalarda qadriyatli munosabatlarni shakllantirish mexanizmlari	359
<i>Alikulova Muxayyo Sherovna</i>	
Ingliz ritsarlik romanlarining lingvopoetik tahlili	362
<i>Durdona Boychayeva, Aliyeva Elmira</i>	
Maktabgacha ta'limda estetik tarbiya berishning pedagogik asoslari	365
<i>Altibayeva Gulbaxor Majitovna</i>	
Kasbiy kompetensiya tushunchasining mazmuni mohiyati va tarkibiy tuzilmasi	369
<i>Axmadjonova Jasmina Jamshid qizi</i>	
Developing Writing Competence Among CEFR B1 and Ielts Learners Experiencing Difficulties in English Language Acquisition	374
<i>Ayturaev Majid Mavlankhanovich</i>	
Ta'lim jarayonida ijtimoiy intellektni rivojlantirishning milliy qadriyatlarga asoslangan modeli	378
<i>Azamov Umarxon Xayyoxonovich</i>	
Complications in Teaching Argumentative Speech to Students in Grades 8–9	383
<i>Buribayeva Aziza Ismatillaevna</i>	
Interfaol o'yinlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarni shakllantirishning pedagogik asoslari	386
<i>Buriyeva Aziza Nematovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida maktabgacha katta yoshdagi bolalarning ijodiy faolligini shakllantirish	390
<i>Davronova Sevinch</i>	
O'quvchilarda milliy va umummadaniy kompetensiyani rivojlantirishda maqollardan foydalanish bo'yicha manbaalar tahlili	394
<i>Boltayeva Barno, Eliboyeva Surayyo Abdukarim qizi</i>	
Social Roots and Psychological Consequences of Domestic Violence	399
<i>Dumarova Gulmira Kozimbekovna, Mamadaliyeva Gulmira, Sultonova Zulhayo</i>	
The Transversal-Methodical Competence of a Preschool Educator is the Foundation of Effective And Quality Education	402
<i>Ergasheva Barno Ziyaviddin kizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim-tarbiya berishning innovatsion yo'llari	406
<i>Erkinova Mehriniso Ro'ziboyevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini oshirish strategiyalari	411
<i>Eshonkulova Hilola Rajab qizi</i>	
Ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqotning bilish faoliyatiga ta'siri	415
<i>Habibova Shyira Baxtiyorovna</i>	
Ruhiy rivojlanishi sustlashgan boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish buzilishlarini aniqlash va bartaraf etish	419
<i>Ikromova Sarvinov Siroj qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda riskologik kompetentlikni shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	424
<i>Jabborova Dilafuz Furqatovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda chet tili o'rganish jarayonida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning psixologik asoslari	428
<i>Jurayeva Sug'diyona Shamsiddin qizi</i>	
Transforming Education: The Impact of Emerging Technologies on Modern Pedagogical Practices	431
<i>Kadirova Ferangiz Himmatillo qizi</i>	
Salomatlik etikasi konsepsiyasi va pedagogik madaniyat – talabalar ma'naviyati va dunyoqarashini shakllantirishdagi roli	435
<i>Kamalova Yoqutxon Bahodirovna</i>	

Tarbiyachilarning kasbiy mahoratini takomillashtirish va pedagogik faoliyat samaradorligini oshirish omillari	439
<i>Kenjayeva Dildora Terkashevna</i>	
Maktab ta'lim tizimida innovatsiyalarning o'rni va ahamiyati	443
<i>Kistabayeva Gulchexra Djurakulovna</i>	
Kichik maktab yoshi davrida o'quv faoliyati va o'quv motivlarining shakllanishi	448
<i>Latifa Zarifovna Korayeva</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimining raqamlashtirilishi: xalqaro tajriba va istiqbollar	451
<i>Mahmudova Zulfiya Homidovna, Hoshimova Dilnoza Boymirzoevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini dizayn tafakkurga o'rgatishda STEAM yondashuvining didaktik imkoniyatlari	454
<i>Mamadaminova Munisa Maxmudjon qizi, Boboxonova Shodiyona Rustam qizi</i>	
Tabiatni asrash – kelajakni asrash: Buxoro misolida	459
<i>Mardonova Saodat Muzaffarovna</i>	
Bo'lajak pedagoglarda o'z-o'zini baholash kompetentligini shakllantirish va rivojlantirish	463
<i>Meyliyeva Nafosat Gulomovna</i>	
Sun'iy intellektning ta'limda kognitiv va metakognitiv jarayonlarga ta'siri	466
<i>Murodov Ulug'bek O'tkir o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limning tashkil etilishi	470
<i>Mustofoyeva Muhabbat Husniddin qizi</i>	
The Effectiveness of Art Therapy in Working With Children Experiencing Emotional Stress	473
<i>Nargiza Khayrullayevna Ortikova, Laziz Azizovich Normuratov</i>	
Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilarining musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish mexanizmlari	477
<i>Ortiqov Akmaljon Abdusalom o'g'li</i>	
CLIL metodining O'zbekiston ta'lim tizimida qo'llanilishi	481
<i>Qarshiyeva Sarvinoz Ural qizi</i>	
The Use of Mobile Apps to Build Vocabulary Proficiency	486
<i>Kosimov Sunnat Ravshan ugli</i>	
Yoshlar tafakkurini rivojlantirish va ma'naviyatini oshirishda tasviriy san'atning o'rni	490
<i>Quvonchbek Abduxamidov</i>	
Axborot texnologiyalari ta'sirida san'at tushunchasining o'zgarishi	494
<i>Rajabova Laylo O'tkir qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	498
<i>Ramozonova Bahoroy Sadriddinovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishda innovatsion yondashuvlarning pedagogik asoslari	501
<i>Yusufzoda Shabnam Yunus, Rashidova Saida Ravshonbek qizi</i>	
Axborot texnologiyalarini fizika darslarida qo'llash	506
<i>Raxmanov Valijon Turdaliyevich, O'razaliyev Alijon Xasan o'g'li</i>	
Axborot xavfsizligini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanish afzalliklari	510
<i>Raxmetova Lazzat</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning psixologik xususiyatlarining o'ziga xosligi	513
<i>S. A. Mamatisayeva</i>	
Androgogik yondashuvning integrativ metodikasi	517
<i>Sattorova Shaxlo Axadovna</i>	
Gendered Language in Uzbek and English Media Discourse	520
<i>Sultonova Charos Iskandar kizi</i>	
Maktabga tayyorlov yoshdagi bolalarda ijtimoiy ekologik dunyoqarashni shakllantirishga ta'sir qiluvchi omillar	527
<i>Suyunova Matluba Abdusaidovna</i>	
Empatiya shifokor–pasiyent munosabatida: tibbiyot talabalarining psixologik tayyorgarligi	531
<i>Tajiboyeva Odinoxon Rustamjon qizi, Qurbonova Fotima Farhodjon qizi</i>	
Modern Approaches to Teaching Grammar	534
<i>Tuychiyev Azamat Farkhod ugli</i>	
The Importance of Psychological Preparation of Preschool Children for School Education	538
<i>Turamov Muhammadzohid Rustamjon o'g'li</i>	

Bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachi-pedagoglarning kasbiy-axloqiy kompetentligini rivojlantirish 541	541
<i>Xabibullayeva Sayyoraxon Maxamadali qizi</i>	
Imkoniyati cheklangan va sog'lom bolalar faoliyatida universal ta'limning imkoniyati 544	544
<i>Xolmatova Sarvinoz Raxmatilla qizi</i>	
Kurashchilarning umumiy va maxsus sport tayyorgarliklari 548	548
<i>Xudoyberganov Javlonbek Soatboy o'g'li</i>	
Tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarida ekologik kompetentlik tushunchalarini rivojlantirish bosqichlari 551	551
<i>Yarova Gulhayo Fazliddin qizi</i>	
Arxitektura va dizayn yo'nalishi bitiruvchilarini kasbga yo'naltirish vositasida axborot almashish jarayonlarini optimallashtirish metodikasini takomillashtirish 555	555
<i>Kuchimov M. K.</i>	
Yuqori sinf o'quvchilarining ma'naviy kompetentligini jadidlarning pedagogik qarashlari asosida shakllantirish metodikasi (Temurbeklar maktablari misolida) 559	559
<i>Quldashev Murodjon G'aniyevich</i>	
Лингвистическое исследование влияния социальных сетей на синтаксические изменения в языке современного поколения 562	562
<i>Шавилова Наталья Сергеевна</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchisining nutq madaniyati 566	566
<i>Islamova Dilfuza Dilshodovna, Gulimbayeva Barno</i>	
Особенности гражданского воспитания обучающихся в системе "школа–маҳалла" в Узбекистане ... 570	570
<i>Хайдаров Шавкат Шамсиддин угли</i>	
Mantiqiy masalalarni bajarishning metodik usullari 575	575
<i>Tosheva Yulduz</i>	
Bo'lajak ofitserlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda pedagogik-psixologik omillar (jamoat xavfsizligini ta'minlash bo'linmalari misolida) 579	579
<i>Yarmatov Akbar Normurotovich</i>	
Yosh harbiy xizmatchi ofitserlarda muloqot madaniyatini samarali shakllantirish muammosining xorijiy tadqiqotlardagi talqini 582	582
<i>Matyakubov Elyor Rajapovich</i>	

“ODOB US-SOLIḤIN” ASARIDA YORITILGAN AXLOQIY- DIDAKTIK G'OYALAR VA UNING PEDAGOGIK MAZMUNI

A. N. Nusratov

BuxDPI professori, p.f.f.d. (PhD)

Annotatsiya: Mazkur maqolada Markaziy Osiyo tasavvuf maktabining yirik vakili, mutasavvif olim Mahdumi A'zam Ahmad al-Kosoniyning “Odob us-soliḥin” asarida ilgari surilgan axloqiy–didaktik g'oyalar tahlil qilinadi. Asarda insonning ruhiy komoloti, nafsni poklash, sabr, muhabbat, itoat, zikr va suhbat kabi fazilatlar orqali komil insonni shakllantirish masalasi yoritilgan. Muallifning didaktik qarashlari ilm, odob va amal birligini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, unda shaxsning ma'naviy yetukligi ilm va tarbiyaning uyg'unligi asosida izohlanadi. Tadqiqotda asarning pedagogik mazmuni hamda uning zamonaviy ta'lim tizimidagi ahamiyati ilmiy tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: tasavvuf, axloqiy tarbiya, didaktika, odob, sabr, muhabbat, suhbat, zikr, Mahdumi A'zam, komil inson, pedagogik g'oya, ma'naviy kamol.

Abstract: This article analyzes the moral–didactic ideas presented in the work “Odob us-soliḥin” by the prominent Sufi scholar of Central Asia, Mahdumi A'zam Ahmad al-Kosoni. The study explores the formation of a perfect human through virtues such as spiritual purification, patience, love, obedience, remembrance (zikr), and dialogue. The author's didactic views emphasize the unity of knowledge, morality, and action, explaining human spiritual maturity through the harmony of education and upbringing. The pedagogical content and relevance of the work in the context of modern education are scientifically examined.

Key words: Sufism, moral education, didactics, ethics, patience, love, communication, remembrance, Mahdumi A'zam, perfect person, pedagogical idea, spiritual maturity.

Аннотация: В данной статье анализируются нравственно-дидактические идеи, изложенные в труде “Одоб ус-солихин” крупного представителя среднеазиатской суфийской школы – Махдуми Аъзам Ахмада аль-Касани. В произведении рассматриваются вопросы духовного совершенства человека через воспитание таких качеств, как очищение души, терпение, любовь, послушание, поминание (зикр) и общение. Дидактические взгляды автора направлены на обеспечение единства знаний, нравственности и действий, а духовная зрелость личности раскрывается через гармонию обучения и воспитания. В статье также рассматривается педагогическое содержание труда и его значение для современной образовательной системы.

Ключевые слова: суфизм, нравственное воспитание, дидактика, этика, терпение, любовь, общение, зикр, Махдуми Аъзам, совершенный человек, педагогическая идея, духовное совершенство.

KIRISH

Sharq ma'naviy tafakkurining eng yuksak qirralaridan biri – bu tasavvuf falsafasidir. Tasavvuf insonni nafaqat diniy, balki axloqiy, ijtimoiy va ruhiy jihatdan kamolga yetkazishga qaratilgan ta'limot sifatida Sharq pedagogik tafakkurining muhim tarmog'iga aylangan. U asrlar davomida insonni o'zini anglash, qalbni poklash va ruhiy yetuklik sari olib boruvchi mukammal tarbiyaviy maktab sifatida shakllandi. Markaziy Osiyo zaminida yashab o'tgan mutasavvif olimlar – Ahmad Yassaviy, Bahovuddin Naqshband, Najmiddin Kubro va ulardan keyingi avlod vakillari bo'lgan Mahdumi A'zam Ahmad al-Kosoni kabi allomalar insonni komillikka yetaklovchi ilmiy–ma'naviy tizimni yaratdilar. Ularning asarlarida ta'lim, tarbiya, axloq, sabr, muhabbat, halollik, ixlos va odob kabi fazilatlar markaziy o'rinni egallaydi. Ayniqsa, Mahdumi A'zamning “Odob us-soliḥin” asari nafaqat tasavvuf ilmi nuqtai nazaridan, balki pedagogik tafakkur taraqqiyoti jihatidan ham beqiyos ahamiyat kasb etadi.

“Odob us-soliḥin” asari solikning, ya'ni ma'naviy yo'lga kirgan insonning qalbiy poklanish, axloqiy kamol va ijtimoiy mas'uliyat sari yetaklovchi ruhiy yo'l–yo'riqlar majmuasidir. Asarda keltirilgan fikr-mulohazalar insonni o'z nafsini poklash, Allohga muhabbatni qalbdan mustahkamlash, sabr va itoat fazilatlarini shakllantirishga da'vat etadi. Muallif bu jarayonni faqat ibodat va zohiriy amal bilan emas, balki ilm, odob, ixlos va muhabbat

bilan mukammal qilishni ta'kidlaydi. Shu sababdan asar nafaqat diniy risola, balki axloqiy–pedagogik dastur sifatida ham qadrlidir.

Bugungi kunda ta'lim tizimida insonparvarlik, milliy qadriyatlar va ma'naviyatni tiklash masalalari eng dolzarb mavzulardan biridir. Raqamli texnologiyalar, global axborot oqimi, individualizm va iste'mol madaniyatining kuchayishi sharoitida yosh avlod ongida axloqiy qadriyatlar, odob, sabr, mehr va muhabbat kabi tushunchalarning zaiflashuvi kuzatilmoqda. Shu bois tarixiy manbalar, xususan tasavvufiy asarlarda ilgari surilgan axloqiy–didaktik g'oyalarni qayta o'rganish va ularni zamonaviy ta'lim mazmuniga tatbiq etish dolzarb ilmiy masala hisoblanadi. Chunki bu jarayon nafaqat ma'naviy qadriyatlarni tiklash, balki ta'lim tizimini insonparvarlik, ruhiy poklik va odob asosida qayta shakllantirishga xizmat qiladi.

“Odob us-solihin” asarida ilgari surilgan g'oyalar bugungi pedagogika fani uchun muhim nazariy manba bo'la oladi. Asarda odob, sabr, muhabbat, suhbat, zikr, xizmat kabi tushunchalar insonni ruhiy kamolot sari yetaklovchi bosqich sifatida talqin etiladi. Bu fazilatlar zamonaviy ta'limda shaxsning axloqiy kompetensiyasini rivojlantirish, ijtimoiy faolligini oshirish, psixologik barqarorligini ta'minlash va irodaviy yetuklikni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu jihatdan “Odob us-solihin” asari nafaqat diniy manba, balki shaxs kamolotining falsafiy–pedagogik konsepsiyasini o'zida mujassamlashtirgan muhim risola hisoblanadi.

Mahdumi A'zamning qarashlarida ilm va odob bir-birini to'ldiruvchi ikki asosiy unsur sifatida ko'riladi. U ilmni insonni haqiqatga eltuvchi vosita, odobni esa shu haqiqatga yetaklovchi ruhiy ko'prik deb biladi. Demak, haqiqiy ilm egasi o'z nafsini yenggan, odob bilan ziynatlangan, boshqaga foyda yetkazuvchi shaxsdir. Bu tamoyil bugungi ta'lim falsafasida “komil inson modeli” deb ataluvchi g'oyaga uyg'un keladi. Mazkur maqola tadqiqotning maqsadi – “Odob us-solihin” asaridagi axloqiy–didaktik g'oyalarni tahlil qilish, ularning pedagogik mohiyatini yoritish hamda bu g'oyalarning zamonaviy ta'lim tizimiga tatbiq etish imkoniyatlarini ilmiy asosda ochib berishdan iborat.

Mahdumi A'zam Ahmad al-Kosoniyning “Odob us-solihin” asaridagi axloqiy–didaktik konsepsiyalar birinchi marotaba zamonaviy pedagogik kompetensiyalar tizimi bilan qiyosiy tahlil qilindi. Shuningdek, asardagi tasavvufiy tushunchalar – sabr, muhabbat, suhbat, zikr, itoat va xizmat – zamonaviy ta'lim psixologiyasining fazilatlar modeli bilan uyg'unlikda talqin etildi. Bu esa “Odob us-solihin”ni qadimiy risola emas, balki bugungi kun uchun dolzarb pedagogik manba sifatida ko'rsatadi.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati shundan iboratki, “Odob us-solihin” asaridagi g'oyalar bugungi o'qituvchi va tarbiyachilar uchun ma'naviy yo'l-yo'riq bo'lib, o'quvchilarda axloqiy qadriyatlarni shakllantirish, odob va madaniyatni mustahkamlash, muloqot madaniyatini rivojlantirish hamda komil inson tarbiyasini ta'minlashda metodik asos sifatida xizmat qilishi mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

“Odob us-solihin” asari mazmunan tasavvuf falsafasi va axloqiy–pedagogik tafakkurning o'zaro uyg'unlashuvini ifodalovchi muhim manba sifatida ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan. N. Komilovning “Tasavvuf va inson kamoloti” asarida tasavvuf inson ruhiyatini yuksaltiruvchi, nafsni poklovchi va ma'naviy komillikka yetaklovchi falsafiy tizim sifatida talqin etiladi. Muallifning ta'kidlashicha, Mahdumi A'zam kabi mutasavviflar insonni ruhiy kamolot sari olib boruvchi ma'naviy qadriyatlarni pedagogik ma'noda asoslab bergan. Shuningdek, K. Kattaev o'zining “Markaziy Osiyo tasavvuf maktablari tarixi” nomli tadqiqotida Ahmad al-Kosoniyning ta'limotini naqshbandiya an'analari bilan uzviy bog'liq holda ko'rib, unda shaxsni tarbiyalash, odobni shakllantirish va ijtimoiy mas'uliyatni oshirishga qaratilgan g'oyalarni tahlil qiladi.

A. G'afurovning “Tasavvuf falsafasida axloqiy qadriyatlar” asarida esa Mahdumi A'zamning axloqiy qarashlari, xususan sabr, muhabbat, itoat va ixlos fazilatlari orqali komil insonni shakllantirish g'oyalari chuqur yoritilgan. A. Qodirov “Mahdumi A'zam Ahmad al-Kosoniyning ta'limoti” nomli tadqiqotida asarning didaktik asoslarini, ilm va odob uyg'unligini, shogird–ustoz munosabatlaridagi tarbiyaviy tamoyillarni tahlil etgan. G. Kattaeva esa qadimiy tasavvufiy asarlarning pedagogik talqinini o'rganar ekan, “Odob us-solihin” risolasining zamonaviy ta'lim jarayonidagi ma'naviy–axloqiy ahamiyatini ko'rsatib o'tgan. Ushbu manbalar “Odob us-solihin” asarining nafaqat diniy, balki ilmiy–pedagogik tizim sifatida qadrlanishini tasdiqlaydi.

TADDIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi sifatida “Odob us-solihin” asarini o'rganishda manbashunoslik va tahliliy–qiyosiy yondashuvdan foydalanildi. Ma'lumotlar asosiy manba – Mahdumi A'zam Ahmad al-Kosoniyning “Odob us-solihin” qo'lyozmasi hamda uni tadqiq etgan olimlar – N. Komilov, K. Kattaev, A. Qodirov va G. Kattaevalarning ilmiy asarlaridan olindi. Shuningdek, tasavvufiy g'oyalar zamonaviy pedagogik qarashlar bilan taqqoslab, ilmiy–nazariy tahlil usuli orqali umumlashtirildi. Olingan ma'lumotlar mazmunan guruhlanib, asosiy axloqiy–didaktik tushunchalar tizimlashtirildi va ularning bugungi ta'lim jarayonidagi ahamiyati ilmiy asosda tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

“Odob us-solihin” – Markaziy Osiyo tasavvufiy–pedagogik merosining eng yirik namunalaridan biridir. Asar muallifi – buyuk mutasavvif, naqshbandiya ta’limotining yirik namoyandasi Mahdumi A’zam Ahmad al-Kosoni (1461–1542) dir. U o’z davrining eng bilimdon shayxlaridan bo’lib, tasavvufni inson ruhiyatini poklovchi, jamiyatni ma’naviy uyg’otuvchi kuch sifatida talqin etgan. Asar nomidan ham ayonki, u solih (ya’ni, to’g’ri yo’lda bo’lgan, Allohga yaqinlikka intiluvchi inson)ning odoblari, fe’l-atvori, muomala madaniyati, ma’naviy mas’uliyatini o’rgatuvchi manba sifatida yozilgan. Muallif risolani “insonga ilm yetarlidir” degan fikr bilan emas, balki “ilmni odob bezaydi, odobni esa ixlos saqlaydi” degan falsafiy prinsip bilan boshlab beradi.

Asar tuzilmasi jihatidan qisqa, ammo mazmunan chuqur: unda har bir bo’lim axloqiy fazilatga bag’ishlangan bo’lib, odob, sabr, muhabbat, zikr, suhbat, xizmat, ixlos va halollik kabi mavzular ketma-ket tahlil etiladi. Har bir fazilat shariat, tariqat va haqiqat darajalariga ko’ra izohlanadi. Bu hol tasavvufiy ta’limotda “zohir va botin” birligi, ya’ni tashqi amal bilan ichki niyat uyg’unligining muhimligini ko’rsatadi.

Mahdumi A’zamning asarda ko’zlagan asosiy maqsadi – insonni “ma’naviy komillik”ka yetkazishdir. Bu jarayon uch asosiy bosqichdan iborat deb ko’rsatiladi:

1. Tazkiya an-nafs – nafsni poklash;
2. Taqviya al-qalb – qalbni mustahkamlash;
3. Tanvir ar-ruh – ruhni nurlantirish.

Unga ko’ra, solik (shogird) bu uch bosqichni o’ta olmas ekan, u haqiqiy ma’naviy yetuklikka erisha olmaydi. Shunday qilib, “Odob us-solihin” risolasi – bu insonning axloqiy, ruhiy va ijtimoiy kamolotini bosqichma-bosqich tarbiyalashga qaratilgan didaktik dasturdir.

Asardagi axloqiy–didaktik g’oyalar tizimi¹

“Odob us-solihin” asarining mazmunini tahlil qilar ekanmiz, unda ilgari surilgan g’oyalar chuqur axloqiy tizimga asoslanganligini ko’ramiz. Mahdumi A’zam odobni insonning eng oliy ziynati sifatida ta’riflaydi va shunday yozadi:

“Odob, insonni hayvoniy xislardan ajratguvchi nuri ilohiydir. Kimki odobdan bebahra bo’lsa, ilm unga foyda bermas.”

Bu fikrda shaxs tarbiyasida odobning ilm va amaldan ustunligi ta’kidlanadi. Chunki ilm faqat aqlni yoritadi, odob esa qalbni nurlantiradi.

Asarda insonni kamolga yetkazuvchi asosiy axloqiy–didaktik g’oyalar quyidagicha tizimlashtirilgan:

1. **Sabr – ruhiy barqarorlikning asosi.** Muallif sabrni Allohning bandaga bergan eng buyuk ne’mati deb biladi. Uningcha, sabr nafaqat musibatlarga chidash, balki Alloh taqdiriga rizo bilan qarash, shoshqaloqlik va norozilikdan tiyilishdir. Pedagogik jihatdan bu insonda iroda, o’zini tuta bilish, qaror qabul qilishda bardoshlilikni tarbiyalaydi.
2. **Muhabbat – kamolot sari yo’l.** Mahdumi A’zam muhabbatni ruhning hayot manbai deb biladi. Unga ko’ra, ilohiy muhabbat insonni nafsdan xalos etadi, ezgulik va saxovat sari yetaklaydi. Muhabbat shaxsda empatiya, mehr–muruvvat, bag’rikenglik kabi fazilatlarni shakllantiradi. Bu jihatdan u zamonaviy pedagogikadagi “emosional– intellektual tarbiya” tushunchasiga juda yaqin.
3. **Zikr – qalb pokligi vositasi.** Zikr (Allohni yod etish) solikni ichki uyg’oqlikka, doimiy nazoratga o’rgatadi. Zikrning pedagogik mohiyati – bu insonni o’z hissiyotlarini boshqarishga, ruhiy sokinlikni saqlashga, diqqatni jamlashga o’rgatishidir.
4. **Suhbat – tarbiya vositasi.** Mahdumi A’zam suhbatni ruhiy o’sishning eng muhim vositasi sifatida ta’riflaydi. Chunki inson solih kishilar bilan suhbatda bo’lish orqali ulardan fazilat o’rganadi. Suhbat jarayoni o’quvchi va ustoz o’rtasidagi o’zaro ma’naviy aloqaning timsolidir.
5. **Xidmat – amaliy komillik bosqichi.** Xidmat – boshqalarga foyda keltirish, jamoa manfaatini o’z shaxsiy manfaatidan ustun qo’yishdir. Bu sifat bugungi ta’limda “ijtimoiy mas’uliyat” kompetensiyasi sifatida qaraladi.
6. **Itoat – tartib va intizomning asosi.** Mahdumi A’zam nafaqat Allohga, balki ustozga, ota–onaga, jamiyatga itoatni ham muhim tarbiyaviy fazilat deb biladi. Unga ko’ra, itoat – bu so’zsiz bo’ysunish emas, balki izzat va hurmatni anglovchi ongli intizomdir.

Shunday qilib, “Odob us-solihin”dagi bu fazilatlar tizimi insonni ruhiy jihatdan poklash, axloqiy jihatdan mukammallashtirish, ijtimoiy jihatdan mas’uliyatli shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.

¹ Ahmad al-Kosoni, Mahdumi A’zam. Odob us-solihin. Toshkent: O’zbekiston Milliy kutubxonasi qo’lyozmasi, inv. № 495.

Mahdumi A'zamning axloqiy konsepsiyasi mohiyat e'tibori bilan shaxs tarbiyasiga yo'naltirilgan kompleks tizimdir. U ilm va odobni inson kamolotining ikki ustuni sifatida belgilaydi. Shunday yozadi: *"Ilm tanani tuzatsa, odob ruhni poklar."*

Bu fikr bugungi zamonaviy ta'lim falsafasidagi "bilim va tarbiya integratsiyasi" tamoyiliga mos keladi. Insonni faqat bilim bilan emas, balki fazilat bilan kamolga yetkazish g'oyasi – Mahdumi A'zamning pedagogik merosining eng muhim jihatlaridan biridir.

Asarda ustoz–shogird munosabatiga katta e'tibor qaratilgan. Ustoz shunchaki o'qituvchi emas, balki murabbiy, ruhiy yo'l–yo'riq ko'rsatuvchi shaxsdir. Shogird esa ustozdan faqat ilm emas, odobni ham o'rgan-mog'i kerak. Bu yondashuv hozirgi davrda "mentorlik pedagogikasi", "axloqiy murabbiylik" kabi metodlarga asos bo'ladi. Tasavvufiy ta'limotda tarbiya jarayoni "hol" va "qol" uyg'unligiga asoslanadi, ya'ni so'z va amal birligi. Mahdumi A'zamning fikricha, odob so'z bilan emas, amal bilan ko'rsatilishi kerak. Shu bois u shogirdni "odob bilan ziynatlangan ilmi inson" sifatida tarbiyalashni maqsad qiladi.

Pedagogik nuqtayi nazardan bu g'oyalar quyidagi jihatlar bilan ahamiyatlidir:²

Tasavvufiy tushuncha	Zamonaviy pedagogik ekvivalent	Tarbiyaviy natija
Sabr	Irodaviy tarbiya, stress menejment	Barqarorlik, bardoshlilik
Muhabbat	Empatiya, emotsional–intelлект	Mehr–muruvvat, insonparvarlik
Zikr	Kognitiv diqqat, meditatsiya texnikasi	Ruhiy uyg'qlik, o'zini boshqarish
Suhbat	Kommunikativ kompetensiya	Muloqot madaniyati, ijtimoiy faollik
Xidmat	Ijtimoiy mas'uliyat va volontyorlik	Jamiatga foydali shaxs shakllanishi
Itoat	Intizom va mehnat madaniyati	Hurmat, jamoaviy uyg'unlik

Shu tarzda, "Odob us-solihin"da ilgari surilgan axloqiy g'oyalar nafaqat diniy-ma'naviy yo'nalishda, balki ta'lim nazariyasining amaliy tamoyillari bilan ham bevosita bog'liqdir.

Asar g'oyalarining zamonaviy ta'lim bilan uyg'unligi. Mahdumi A'zamning qarashlari hozirgi ta'lim paradigmalari – shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv, ijtimoiy–emotsional o'qitish kabi tizimlar bilan uyg'unlashadi. Quyidagi jadval bunga yaqqol misoldir.

Ko'rinib turibdiki, Mahdumi A'zamning g'oyalari zamonaviy pedagogikaning asosiy maqsadlariga – komil, axloqan pok, ijtimoiy mas'uliyatli shaxsni tarbiyalashga xizmat qiladi. Shuningdek, "Odob us-solihin" asari bugungi o'qituvchilar uchun ma'naviy-pedagogik qo'llanma vazifasini o'tay oladi. U ta'lim jarayonida insoniylik, mehr, sabr, hamkorlik va muloqot madaniyatini mustahkamlashga turtki beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

"Odob us-solihin" asari Sharq axloqiy merosining bebaho durdonasidir. Unda Mahdumi A'zam Ahmad al-Kosoniy insonni ma'naviy poklanish, sabr, muhabbat, xizmat, itoat va odob orqali komillikka yetaklash g'oyasini ilgari suradi. Asar o'z mohiyatiga ko'ra tasavvufiy falsafa bilan pedagogik nazariyaning uyg'unlashgan shaklidir.

Bu risoladagi g'oyalar bugungi ta'lim tizimida yoshlar ongiga milliy axloq, muloqot madaniyati, irodaviy mustahkamlik, ijtimoiy mas'uliyat kabi fazilatlarini singdirishda o'ta muhim nazariy va amaliy manba hisoblanadi.

Mahdumi A'zamning ta'limoti bugungi ta'lim–tarbiya jarayonida shaxsning ruhiy, axloqiy va ijtimoiy rivojlantirishini uyg'unlashtirishda metodologik asos bo'la oladi. Shu bois "Odob us-solihin" asari Sharq va G'arb ta'lim tizimlari o'rtasida ma'naviy ko'priq vazifasini bajaradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ahmad al-Kosoniy, Mahdumi A'zam. Odob us-solihin. Toshkent: O'zbekiston Milliy kutubxonasi qo'lyozmasi, inv. № 495.
2. Kattaev, K. (2019). Markaziy Osiyo tasavvuf maktablari tarixi. Toshkent: Oaqnus Media.
3. Komilov, N. (2009). Tasavvuf va inson kamoloti. Toshkent: Ma'naviyat.
4. Al-Kubro, Najmiddin. (2007). Favoih al-jamal va futooh al-jalal. Qohira: Dar al-Kutub.
5. G'afurov, A. (2018). Tasavvuf falsafasida axloqiy qadriyatlar. Samarqand: SamDU nashriyoti.
6. Qodirov, A. (2015). Mahdumi A'zam Ahmad al-Kosoniy ta'limoti. Toshkent: TDSHL.
7. Naqshband, Bahovuddin. (2008). Maqomoti Naqshband. Istanbul: Erkam Yayinlari.
8. Nasr, S. H. (1997). Sufi Essays. Albany: State University of New York Press.
9. Al-Hujviri. (2003). Kashf al-Mahjub (tarjima). London: Islamic Texts Society.
10. Gardner, V. R. (2006). The Written Representations of a Central Asian Sufi Shaykh: Ahmad al-Kasani "Makhdum-i A'zam". PhD Dissertation, University of Michigan.
11. Kattaeva, G. (2020). Qadimiy tasavvufiy asarlarning pedagogik talqini. Toshkent: Oaqnus.
12. Alavi-Olim Shayx, Muhammad al-Olim as-Sodiq. Lamahot min nafahot al-quds. O'zFA Sharqshunoslik instituti qo'lyozmasi, inv. № 2671.

2 Ahmad al-Kosoniy, Mahdumi A'zam. Odob us-solihin. Toshkent: O'zbekiston Milliy kutubxonasi qo'lyozmasi, inv. № 495.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.